

S. P.

**"History of the British Iron and Steel Industry from c. 450 B.C. to A.D. 1775",
H. R. Schubert, London 1957 : [recenzja]**

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 5/2, 280-281

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mao C z o - b e n, *Eto izobrietieno w Kitaje*. Izdatielstwo „Mołodaja Gwardia”, Moskwa 1959, s. 157.

Wszelkie materiały dotyczące historii Chin należą do najbardziej poszukiwanych przez historyków techniki i nauki. Wiadomo powszechnie, że w Chinach zwłaszcza w starożytności i we wczesnym średniowieczu, dokonanych zostało wiele niezwykle istotnych wynalazków i odkryć naukowych. Jednakże odrębność chińskiego kręgu cywilizacji oraz trudności w przyswajaniu literatury chińskiej spowodowały, że większość tych odkryć jest w Europie prawie nieznana.

Dlatego przełożona na język rosyjski popularna książeczka Mao Czo-bena nabiera dla nas szczególnej wartości. Napisana w 1951 r. podjęła ona jako jedna z pierwszych w Chińskiej Republice Ludowej problematykę historii chińskiej nauki i techniki. Autor nawet nie próbuje dokonać jakiegoś ogólnego usystematyzowanego przeglądu dziejów nauki i techniki w Chinach. W poszczególnych rozdziałach stara się zwrócić uwagę tylko na podstawowe osiągnięcia swego narodu; zestawia przy tym ze sobą różne źródła, stale zastrzegając się, że wiele z nich wymaga jeszcze zbadania i naukowej oceny.

Poszczególne rozdziały stanowią odrębne całości poświęcone np. wynalazkowi i postępowi w dziedzinie wytwarzania papieru, druku, kompasu, broni palnej, obok nich zaś znajdujemy rozdziały omawiające chińską architekturę, górnictwo, włókiennictwo itp. Kilka rozdziałów dotyczy osiągnięć nauk ścisłych takich jak mechanika, matematyka i astronomia.

Oczywiście, sama już objętość rozdziałów — 10 do 15 stron — wskazuje że mamy do czynienia jedynie z sygnalizowaniem zagadnień a nie z ich dokładnym omawianiem. Niemniej, przy ogólnym bardzo małym rozeznaniu w sprawach techniki chińskiej, książeczka ta powinna zainteresować każdego badacza historii nauki i techniki.

S. F.

H. R. S c h u b e r t, *History of the British Iron and Steel Industry from c. 450 B.C. to A.D. 1775*. Routledge and Kegan Paul, London 1957, s. XXI + 445 + plansze il.

Książka należy do coraz liczniejszych po II wojnie światowej opracowań dziejów żelaza w języku angielskim. Autor, urodzony w 1884 r. w Milliczu na Dolnym Śląsku, studiował na paru uniwersytetach historię oraz języki, następnie zaś przez 24 lata pracował w Berlińskim Archiwum Państwowym, uzyskując rangę dyrektora archiwum. Po utracie tego stanowiska wskutek opozycji wobec hitleryzmu emigruje z Niemiec i osiedla się w Anglii, gdzie od 1948 r. jest historykiem hutnictwa („badaczem historycznym”) w Instytucie Żelaza i Stali. W organie tego Instytutu („Journal of the Iron and Steel Institute”) można też dość często spotkać krótsze artykuły pióra Schuberta.

Książka Schuberta, oparta na danych źródłowych, omawia dzieje hutnictwa żelaza w Wielkiej Brytanii, ściślej — w Anglii i w Walii, od najstarszych śladów wytopu żelaza aż do upowszechnienia się wytopu surówki na koksie, które zbiegło się z okresem zmian technicznych, spowodowanych

wprowadzeniem w przemyśle napędu parowego. Książka obejmuje przeto okres od ok. 450 r. p.n.e. aż do 1775 r. n.e.

Autor rozpatruje następujące okresy techniki dymarkowej: sprzed podboju rzymskiego (ok. 450—50 r. p.n.e.), okres panowania rzymskiego (do ok. 410 r. n.e.), okres anglosaski (do r. 1066), zniszczenie przemysłu w okresie najazdu Normanów (do r. 1154), okres średniowieczny. Następnie omawia okres procesu pośredniego wytopu żelaza, tj. okres techniki wielkopiecowej, poruszając także wiele szczegółów stosowania żelaza.

Wykład uzupełniony jest kilkudziesięciu rysunkami w tekście i reprodukcjami na planszach, mapkami, kilkunastu załącznikami, stanowiącymi wyciągi z materiałów źródłowych, jak również wykazem literatury i indeksami.

S. P.

Brygida K ü r b i s ó w n a, *Dziejopisarstwo wielkopolskie XIII i XIV wieku*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1959, s. 301.

Praca jest rozszerzeniem i pogłębieniem tematu „Studiów nad kroniką wielkopolską” (Prace Komisji Historycznej PTPN, t. XVII z. 1, 1952), obejmując analizą i krytyką całą annalistykę wielkopolską, a zatem dotyczy pokażnej części naszej średniowiecznej spuścizny historiograficznej.

Nie wchodząc w dyskusję nad merytorycznymi wynikami pracy, które zapewne znajdują obszerne omówienie gdzie indziej, stwierdzić należy z dużą satysfakcją, że autorka zdaje sobie w pełni sprawę z wartości zbadanych przez siebie źródeł dla dziejów życia umysłowego i kultury naukowej w Polsce średniowiecznej, poświęcając tym zagadnieniom sporo uwagi. Toteż praca wnosi nie tylko nowe spojrzenie na bardzo obszerny materiał źródłowy pomijany dotychczas niemal całkowicie przez historyków nauki tego wczesnego okresu, lecz również przedstawia jego interpretację z punktu widzenia początków rozwoju kultury umysłowej w Polsce. Jest to poważny wkład do zrozumienia epoki, tak mało dotychczas od strony historii nauki zbadanej.

P. C.

Thomas S. K u h n, *The Copernican Revolution. Planetary Astronomy in the Development of Western Thought*. Harvard University Press, Cambridge 1957, s. XVIII + 296.

Książka T. S. Kuhna, wykładowcy historii nauki w uniwersytecie kalifornijskim w Berkeley, dostarcza wiadomości o rewolucji kopernikańskiej, która zmieniła poglądy na budowę wszechświata.

Aby zrozumieć filozoficzne, humanistyczne i techniczne elementy teorii Kopernikańskiej, trzeba poznać ewolucję myśli naukowej dokonującej się od czasów starożytnej Grecji. Autor omówił przy tym zagadnienie nie tylko z punktu widzenia filozoficznego i astronomicznego, lecz również przedstawił wierzenia i przekonania, panujące wśród ludzi od najdawniejszych czasów.